

Internasjonal strategi for Bergen 2015-2020

OEJO ESARK-007-201329147-23

Hva saken gjelder:

I denne saken legger byrådet frem internasjonal strategi for Bergen for perioden 2015- 2020.

Samfunnsutviklingen har til alle tider vært drevet frem av møter mellom egne krefter og påvirkning utenfra. Bergens rolle i norsk samfunnsliv gjennom 1000 år har vært og er å være en port for de viktige internasjonale strømninger. Internasjonal strategi skal bidra til at Bergen fortsetter å ha denne rollen, og kan selv nytte seg av utviklingen internasjonalt. Det strategiske dokumentet vektlegger de samfunnsområder der den internasjonale interaksjonen er størst og som gir Bergen fremtredende posisjoner internasjonalt.

Under visjonen Bergen, en innovativ, kompetent og internasjonalt anerkjent byregion, skal Bergen kommune bidra til å sikre byens posisjoner gjennom ulike strategiske grep innen følgende områder:

- Kunnskap og utdanning fra grunnskole til høyere utdanning
- Forskning og utvikling
- Bergensregionens prioriterte næringer
- Kunst og kultur i Kulturbyen Bergen
- Reiseliv, opplevelse og Bergen som vertskaps by

Byrådet vil at Bergen kommune skal arbeide for både å utnytte og å øke potensiale i det internasjonale markedet. Bergen kommune skal bidra til at byens og regionens institusjoner, organisasjoner og virksomheter oppfyller sine mål og at byen dermed oppnår sin visjon.

De strategiske veivalgene skal bidra til å forsterke byens og regionens konkurransefortrinn samtidig som strategien uttrykker hvordan Bergen skal fremstå internasjonalt. Den internasjonale strategien er utadrettet og peker på kommunens rolle overfor andre samfunnsaktører og kompetansemiljøer. Kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt i bystyresak 164/15 og internasjonal strategi er i tråd med den og planens satsingsområder.

Begrunnelse for fremleggelse for bystyret:

Oppgaver og enekompetanse for Bergen bystyre, vedtatt av Bergen bystyre i møte 240111, sak 21-11, endret ihht vedtak 181213, sak 294-13. § 3.1 Kommunale planer herunder Overordnede fag- og sektorplaner/ delplaner, og vedtak i FORUTV-sak 93/10 Internasjonal strategi for Bergen kommune 2010 -2013 - rapport og anbefalinger fra arbeidsgruppesom, som følge av byrådssak 273/09.

Byrådet innstiller til bystyret å fatte følgende vedtak:

Bystyret vedtar Internasjonal strategi for Bergen 2015-2020, slik den fremkommer i saksutredningen.

Dato: 01. september 2015

Dette dokumentet er godkjent elektronisk.

Martin Smith-Sivertsen
byrådsleder

Helge Stormoen
byråd for kultur, næring, idrett og kirke

Saksutredning:

Samfunnsutviklingen har til alle tider vært drevet frem av møter mellom egne krefter og påvirkning utenfra.

Økt globalisering gir nye muligheter for å nå bredt ut til store deler av verden gjennom tettere forbindelser over landegrensene både innenfor økonomi, næring, politikk, kultur og FoU.

Bergen og bergensregionen er en betydningsfull aktør, fremst på mange områder også i internasjonal målestokk. Det krever imidlertid noen viktige strategiske grep for å komme i posisjon og sikre seg en plass på den globale arenaen.

Den internasjonale strategien 2015- 2020 skal gi retning og ønsket utvikling for Bergen og bergensregionens internasjonale engasjement.

Formålet er å tydeliggjøre Bergens rolle og ambisjoner for det internasjonale arbeidet og å utvikle strategier, som kan øke bergensregionens internasjonale omdømme og gi innsikt i regionens satsingsområder. Bergen kommune ønsker å skape forståelse for regionen som en attraktiv og konkurransedyktig region i et internasjonalt perspektiv.

For å forstå verden må man være til stede i verden

Dette er Bergens visjon 2015-2020

Bergen, en innovativ, kompetent og internasjonalt anerkjent byregion

med posisjoner som

- *Et attraktivt og kvalitativt utdannings- og forskningsmiljø*
- *Et velrennomert og nyskapende kunst- og kulturliv i ypperste klasse*
- *Et kunnskapsbasert, bærekraftig og innovativt næringsliv*
- *En by full av opplevelser og et høyt internasjonalt rangert turistmål*

Bergen kommunes internasjonale arbeid

Bergen kommune er en åpen kommune for internasjonal utveksling og gjennom å dele kunnskap og erfaringer legger man grunnlag for gode relasjoner med omverdenen.

Bergens fremtid og vekst avhenger av å ligge i forkant og samarbeide med aktører fra hele verden som tenker på nye måter og som ser nye muligheter.

Bergen kommune har innenfor hver byrådsavdeling erfaring med internasjonalt arbeid og har internasjonale relasjoner og prosjektsamarbeid med sikte på både læring, kompetansedeling og utvikling. De ulike respektive byrådsavdelinger har ansvar for å innrette sitt internasjonale arbeid slik at dette styrker det kommunale arbeidet gjennom inspirerte og kunnskapsrike medarbeidere og en mer effektiv tjenesteyting. Se oversikt fra kartlegging punkt 3 i vedlegg.

Det er i Bergen kommunes interesse å inngå partnerskap og samarbeidsavtaler med byer, land og områder som tjener byens aktører på best mulig måte. Dette gjelder særskilt innenfor de områder som er vektlagt i denne internasjonale strategien. Det vil derfor ikke være aktuelt å inngå nye vennsapsbyavtaler som ikke

vurderes som nyttige sett i forhold til disse vekst- og utviklingsområdene. De nettverk som byen opererer innenfor skal tilstrebes å brukes strategisk i forhold til de vektlagte områdene.

Internasjonalisering handler om å tilrettelegge for at Bergen tiltrekker seg utenlandske studenter og arbeidstakere innenfor utdanning, forskning, næringer, kunst og kulturliv og andre vektlagte områder, samt legger til rette for at studenter og arbeidstakere velger å studere og jobbe i utlandet for å få internasjonal kompetanse og erfaring. Bergen ønsker utenlandsk kompetansearbeidskraft, som kan etablere seg, arbeide og bosette seg i byregionen. Byens evne til å tilrettelegge for og ivareta slik kompetanse får den største betydning i årene fremover. Dette vil omhandle flere praktiske forhold og mulighet for deltakelse i sosiale nettverk og kulturtilbud.

Bergen kommune skal bidra til at byens og regionens institusjoner, organisasjoner og virksomheter oppfyller sine mål og at byen dermed oppnår sin visjon som en innovativ, kompetent og internasjonalt anerkjent byregion.

Strategier:

- Bidra til videreutvikling av kompetanse om internasjonale forhold på områder der Bergen har størst internasjonal utveksling og posisjon
- Inngå tjenlige partnerskapsavtaler og nettverk for slik å promotere Bergen og regionens aktører internasjonalt.

Kunnskap er makt

Francis Bacon

Kunnskap og utdanning fra grunnskole til høyere utdanning

Kunnskap er også omtalt som den nye oljen og for å lykkes vil kvaliteten i utdanningssektoren være avgjørende om man lykkes med å realisere kunnskapssamfunnet. Utdanningssystemet skal gjenspeile det samfunnet bergensregionen setter mål om å være. Bergen vil i samarbeid med Hordaland

Fylkeskommune og regionens universitet og høyskoler arbeide for en utdanningspolitikk som forsterker de beste sidene ved samfunnet, og svarer på de viktigste utfordringene i regionen. Dette gjelder og for å utvikle internasjonal kompetanse og det å skulle møte internasjonaliseringen i samfunnet. Det meste av verdens kunnskapsframbringelse finner sted utenfor Norges grenser. Derfor trenger miljøene i Bergen å være i tett kontakt med internasjonale miljøer for å nyttiggjøre seg denne kunnskapen best mulig og gjensidig bidra med den ekspertisen regionale miljøer besitter.

Ambisjonen er at fagdisipliner, institusjoner og myndigheter hver for seg og samlet skal skape grunnlag for internasjonal oppmerksomhet og attraktivitet, og hevde seg på et høyt faglig nivå internasjonalt.

I flere fremvoksende økonomier står utviklingen av verdensledende universiteter sentralt i nasjonale vekststrategier.

Den internasjonale konkurransen om talenter, kompetanse, ressurser og prosjekter blir stadig skjerpet. Prioriteringer og tøffe valg vil være nødvendige om de ulike fagmiljøene i Bergen skal hevde seg.

Bergensskolen påvirkes av internasjonaliseringen i samfunnet og likeså høyskoler og universitet, som har oppgaver innenfor utdanning, forskning, formidling og innovasjon. Internasjonalisering påvirker fagutvikling og utviklingen av den enkelte institusjon.

Behovet for studier presser seg frem som følge av endringer i samfunnets behov og strukturer. Deltakelse i internasjonale forskingsnettverk, utveksling av medlemmer av fagstaber, publisering i internasjonale tidsskrift og internasjonal studentutveksling er også veldig viktig del i institusjonenes arbeid.

Høyskolene og universitetet erfarer sammenfallende utfordringer for studenter og forskere, som kommer til Bergen for å studere og forske. Bolig, sosiale møteplasser for studenter og andre infrastrukturelle forhold i byen er viktige forhold å fokusere på. Ved at Bergen i juni 2015 får etablert Servicesenter for utenlandske arbeidstakere (SUA), som er et sted der Arbeidstilsynet, politiet, Skatteetaten og Utlendingsdirektoratet (UDI) jobber sammen for at utlendinger som kommer til Norge for å jobbe, skal få god veiledning og kort saksbehandlingstid på søknadene sine, vil regionen styrke sin konkurranseevne ovenfor utenlandske studenter og arbeidstakere ved at det legges bedre til rette for at denne gruppen skal velge å komme til og bli værende i vår region. For de som tar med seg barn hit for en kortere periode ønsker ofte å sende sine barn til skole hvor man følger et utdanningsopplegg som lettere kan integreres med skoleprogrammet i hjemlandet. Det er derfor behov for en god internasjonal skole, som strategisk har stor betydning med tanke på å tilby utenlandsk kompetanse et helhetlig og godt tilbud som er viktig for Bergens renommé.

For internasjonale studenter kan det være vanskelig både å sosialisere seg i det bergenske miljøet og få jobb. Det er derfor behov for en kartlegging av videre arbeidsmuligheter etter endt utdanning i Bergen. En bedre kobling mellom utdanningsinstitusjonene og bergensbedrifter som har kontorer i utlandet, og eller bergensbedrifter som har engelsk som arbeidsspråk vil øke mulighet for å beholde kompetanse i byen og i byens næringsliv i en internasjonal kontekst.

Strategier:

- Det må sikres gode rammevilkår for International School of Bergen, både når det gjelder lokalisering og pedagogisk kvalitet.
- Tilrettelegge for samarbeid om boligformidling.
- Det skal utvikles en strategi for å sikre hensiktsmessig fremmedspråklig informasjon på kommunens nettsider
- Sikre bedre samhandling og tettere samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner og kommunen og næringslivet om synliggjøring av jobbmarked både regionalt og internasjonalt for ferdigutdannende studenter
- Utvikle fora for enda bedre samspill om utvikling av fagdisipliner fra grunnskole til høyere utdanning sett i forhold til de samfunnsområder og markeder Bergen har behov for.

Forskning og utvikling

Kunnskap kan være to ting;

Det vi vet og det at vi vet hvor vi kan lære det vi ikke vet.

Samuel Johnson

Bergen har en konkurransedyktig, omstillingsdyktig og åpen økonomi. Nødvendigheten av at bergenske FoU-miljøer må samarbeide internasjonalt for å hente inn og videreutvikle kunnskap og ferdigheter på et internasjonalt avansert nivå, er derfor åpenbar. Inntreden av nye sterke aktører på den globale vitenskapelige arena tvinger også det bergenske FoU-miljøet til å jobbe mer systematisk med sine

internasjonale samarbeidspartnere og strategier. Det er viktig at byens FoU-miljø markerer seg på den globale arena og aktivt bidrar til å møte og være med på å løse de store utfordringene verden står overfor.

Både høyskoler, universitet og instituttsektoren i Bergen satser målrettet på fremragende forskning, grunnforskning og næringsdrevet forskning. Institusjonene er involvert i omfattende internasjonalt samarbeid og har bilaterale avtaler med universiteter, forskningsinstitusjoner og faglige kompetansemiljøer i store deler av verden.

Ambisjonen for alle forskningsinstitusjoner er å være internasjonalt ledende og å kunne sammenligne seg faglig og kvalitativt med andre fremstående forskningsuniversitet, høyskoler med sterke forskningsmiljø.

Regionen har flere av Europas største konsentrasjoner av forskningsmiljø som danner grunnlag for forskningsklynger. Regionen har Norges største konsentrasjon av næringsklynger som er støttet av Innovasjon Norges programmer (Arena, Norwegian Centre of expertise og Global Centre of expertise). Slike klynger skaper grobunn for mer nyskaping i regionen gjennom møteplasser og kompetanseoverføring, og samarbeidsprosjekter om forskning, innovasjon, kompetanseutvikling og internasjonal forretningsutvikling.

Strategier:

- Legge rammer for mobilitet og utveksling for å opprettholde og videreutvikle en internasjonal profil.
- Bidra til å samle forskningsmiljøene for å skape sentre for forskning på internasjonalt topp nivå innen ernæring, helse, energi og teknologi.

Bergensregionens prioriterte næringer

Pessimisten ser vanskeligheter i enhver mulighet. Optimisten ser muligheter i enhver vanskelighet.
Winston Churchill

Internasjonaliseringen av norsk næringsliv begynner på hjemmemarkedet. For at Bergen skal lykkes internasjonalt er det viktig å utvikle sterke næringsklynger, som er attraktive for lokalisering av nye bedrifter og talenter. Bergen kommunes redskap i dette arbeidet er bl.a. Business Region Bergen, som sammen med nettverksorganisasjoner og flere andre aktører i regionen legger vekt på prosjekter som kan bidra til å tiltrekke seg og beholde talenter i byer og regionen så som Talent Attraction Management og Talent oriented branding og markering samt INN- prosjektet(International Network Norway) og Young Fish.

Bergensregionen har et eksportrettet næringsliv, med kompetanse og produkter som etterspørres i et internasjonalt marked. Regionens evne til posisjonering internasjonalt er helt avgjørende for vekst og dermed er aktørene avhengig av tilgang til internasjonale markeder for videreutvikling av en verdiskapende og slagkraftig region. Et næringsliv i en internasjonal kontekst omfatter også hvordan Bergen fremstår som mottaksapparat for internasjonale delegasjoner og prioritering av tilstedeværelse på internasjonalt interessante messer og konferanser.

Kartleggingen av næringslivets internasjonale kontakter legges til grunn for en nærmere klargjøring av hvilke byer som er mest relevante for et sterkere og nærere samarbeid. Kartleggingen som utført av Bergen Næringsråd, viser at det bergenske næringslivet opererer over hele verden og har forretningsforbindelser i til sammen 141 land. Storbritannia er det landet som flest bedrifter i Hordaland

har relasjon til, etterfulgt av Sverige, Danmark, Tyskland og USA. Videre har regionale bedrifter relasjoner til en rekke land som kan være krevende å operere i med tanke på å utvise et godt samfunnsansvar. Etikk, språkbarrierer og manglende kunnskap om lover og regelverk er større utfordringer, noe nesten en av fem sier er en utfordring.

De hurtig voksende markedene innenfor BRIK-landene (Brasil, Russland, India og Kina) vil ha stor betydning for internasjonal eksport og nærings samarbeid. Fokus på bl.a. Kina har ført til en vektlegging av kinesisk språk og kultur i undervisning fra grunnskole til høyere utdanning og næringslivet bør kunne dra nytte av denne satsingen.

Vest-Norges Brusselkontor (VNB) kan og bør spille en mer synlig og tydelig rolle overfor kjerneområder innenfor regionens næringer sett i forhold til et europeisk perspektiv mht EØS reglement og satsingsområder innenfor EU.

Bergens vennsbyavtaler er knyttet til Nordens byer, Århus, Gøteborg, Åbo og Reykjavik innenfor kultur, næring og idrett. I tillegg er Seattle en vennsby for lærerutveksling. Særlig Gøteborg kan spille en større rolle i et nærmarked mot Sverige innenfor næringslivet. Dette bør og være hensiktsmessig sett i forhold til de mest relevante byene i Hansabynettverket bl.a. Hamburg. Innenfor dette nettverket vil Hansabusiness kunne være et viktig møtepunkt før økt næringsutvikling i Bergen. I nettverket Union of Baltic Cities medvirker flere byer som vil være potensielt viktige samarbeidsbyer med tanke på regionens behov for kompetanse og arbeidskraft og bærekraftig utvikling.

Energinæringer/olje, gass og fornybar energi

Bergensregionen er en av Europas ledende energiprodusenter. Regionen har en unik tilgang til ressurser innen petroleumsvirksomhet, tradisjonell vannkraft og nye fornybare energikilder så som vannkraft, sol, vind, bioenergi og geotermisk energi.

Ambisjonen er å være en ledende region i Europa innen forskning, bærekraftig utvikling og foredling av energiressurser.

Det er en meget god ressurstilgang og et stort kompetansemiljø som kan bidra til å øke utbygging av fornybar kraftproduksjon parallelt med nyvinninger innen olje- og gass sektoren basert på et verdensledende forskningsmiljø og erfaringer fra offshorevirksomhet.

Strategier:

- Være pådriver for en energimelding som kan sikre bergensregionen posisjon som den sterkeste energileverandøren både innen olje, gass og fornybar energi.
- Sikre gode vilkår for næringsklynger, og at næringen vektlegger kunnskap, innovasjon, bærekraftig utvikling, nettverk og spesialisering.
- Være aktiv og synlig deltakende på internasjonale messer og møteplasser med betydning for regionens utvikling

Maritim næring- rederi, verft og leverandører

Den maritime næringen har en lang og stolt historie i regionen og er en næring basert på samspill mellom maritim kunnskap, erfaring, kompetanse og innovasjon.

Bergensregionen har særskilte komparative fortrinn gjennom bred kompetanse innenfor maritim økonomi og finans, maritim ledelse samt operasjon og teknisk drift. Bergensregionen har en komplett maritim klynge, med konkurransedyktige bedrifter i alle deler av den maritime verdikjeden.

Ambisjonen er at bergensregionen skal ha en bærekraftig og kompetanseledende maritim næringsklynge, samt være ledende innen maritim utdanning, forskning og utvikling.

Bergen kommune har utviklet en sjøtransportstrategi 2013-2020 der det er vedtatt strategiske grep for å videreutvikle sjøfartsbyen Bergen. Det er for de neste årene utpekt fire fokusområder, som skal utvikles for å styrke den maritime næringen; persontrafikk, godstrafikk, cruisetrafikk og kompetanse.

Strategier:

- Legge til rette for økt samspill mellom næring, forskning, utdanningsmiljøer og myndigheter, og bidra til å sikre næringen gode rammebetingelser.
- Være pådriver for en ny moderne havn for godstrafikk og slik sikre en fremtidsrettet og internasjonal miljøhavn.
- Arbeide for utvikling av bærekraftige løsninger for persontrafikk på sjø.
- Arbeide for at en økt andel godstrafikk flyttes fra vei til sjø.

Marin sektor

Sjømaten har stor betydning for ressursnasjonen Norge hvor bergensregionen spiller en betydelig rolle som internasjonal sjømateksportør. Laksenæringen er kanskje den sterkeste nasjonale merkevaren vi har og gjennom byens sterke posisjon, er vår region en viktig bidragsyter til dette inntrykket. Regionen har Europas største konsentrasjon av marine forskningsmiljø som til sammen skaper en svært lønnsom og innovativ sjømatnæring. Bergen marine forskningsklynge har samlet over 1000 av Norges marine forskere og sterke marine forskningsmiljøer til å være et kvalitetssenter for marin forskning globalt. Flere regionale aktører jobber kontinuerlig for å legge til rette for klyngeutvikling,

Ambisjonen er å være en ledende kompetanseregion og global leverandør av sjømat av høy kvalitet og marine produkter av betydning for helse og velferd.

Strategier:

- Bidra til å utvikle en ”blå industriell verdikjede” gjennom utvikling av en bærekraftig og komplett marin klynge.
- Bidra til at bergensregionen styrkes som en global marin kompetanseklynge.
- Etablere marin utdanning i verdenstoppen og sikre relevant og kompetent arbeidskraft til forskning, næring og forvaltning.
- Være aktiv og synlig deltakende i internasjonale messer og konferanser med betydning for regionens marine næring herunder sjømatmessen i Brussel, Seafood Expo Global/Seafood Processing Global og Aqua Nor

Kunst og kultur i Kulturbyen Bergen

Det går et kontinentalt sus gjennom Bergen

Bergens kunst -og kulturliv har en lang tradisjon for åpent å søke inspirasjon og utfordringer i utlandet. Bergens lange tradisjon kan føres tilbake til 1765 da Bergens nasjonalorkester(Bergen Filharmoniske Orkester) ble stiftet. Verdensstjerner fra Ole Bull og Edvard Grieg til Jon Fosse og Kygo har sitt utspring i Bergen.

Samtidig har utenlandske kunstnere og kulturutøvere brakt fornyelse og nytenkning til den bergenske kunst- og kulturscenen. Den internasjonale kulturutvekslingen har derfor alltid hatt en bred og markant plass i byens kunst- og kulturpolitikk.

Det bergenske kunst- og kulturmiljøets ambisjon er at det både hjemme og ute skal presenteres kunst og kultur av høyeste kvalitet, og den inspirasjon og fornyelse man henter i møte med kunstinstitusjoner, kunstnere og kulturutøvere fra andre land skal bidra til kunstnerisk og kulturell utvikling og særpreg.

Kunst- og kulturbyen Bergen har siden opptakten til Kulturbyåret 2000 utviklet sterke og internasjonalt anerkjente kunstinstitusjoner, museer, ensembler og festivaler som opererer på et faglig høyt internasjonalt nivå og bidrar til byens internasjonale kulturelle kompetanse og omdømme. Bergen har også en rik underskog av nisjepregede festivaler, mindre institusjoner, kunstnergrupper og enkeltkunstnere innen alle fagfelt som styrker Bergens identitet og rennommé som internasjonal kunst- og kulturby. Internasjonal aktivitet og verdensomspennende avtaler og samarbeidsprosjekt er kritiske suksessfaktorer for internasjonal synlighet og suksess. Noen av Bergens musikere, grupper og aktører innen den kreative bransje har lyktes og har internasjonal relevans. Innenfor designfeltet er det registrert en klar økning i antall nyetableringer og flere bergenske designere har oppnådd internasjonal anerkjennelse. Bergenske museer, arkiv og bibliotek er aktive deltagere i internasjonale nettverk og prosjekter og både henter inn og sender ut utstillinger og formidling.

I kunstpolitikken er gjestekunstnerordninger og residency både i Bergen og i utlandet viktige tiltak nettopp for å kunne gi kunstnere, frie grupper og kulturarbeidere mulighet for ny inspirasjon, utvikle nettverk og mulighet for promotering av den bergenske kunstproduksjonen.

Den globaliserte kunstscenen visker ut landegrenser og skaper globale kulturuttrykk. Dette kan utfordre regioners og nasjoners kulturelle identitet, samtidig som det gir uante muligheter særlig gjennom ny teknologi og nye digitale formidlingsmetoder. Det kan oppstå nye og enestående kulturelle helheter som har global rekkevidde og som kan operere som motkulturelle strømninger på nye måter.

Kunst- og kulturbyen Bergen har mye å by på og er i ferd med å utvikle et internasjonalt kunst og kulturliv i verdensklasse. Bergens kunst- og kultur er og med på å fremme kjennskapet til byen generelt. Kunst og kultur skaper innhold, mening og verdibaserte opplevelser, produkter og plattformer. Alle kunst- og kulturområder områder inkludert litteratur og film, bidrar til mangfoldige, nyanserte og troverdige fortellinger om Bergen. All kultur har et næringspotensial som i stor grad er utnyttet, særlig på det internasjonale markedet. Økt kunnskap om eksportmarkedet, styrket forretningsmessig kompetanse og særlig satsing på promotering og distribusjon vil kunne bidra til økt internasjonal oppmerksomhet og omsetning av bergenske kulturprodukter.

Strategier

- Styrke kunstnerens, kulturutøverens og institusjoners muligheter for og kompetanse til å arbeide internasjonalt

- Utarbeide et nytt ideopplegg til fortellinger om, og presentasjon og markedsføring av bergensk kultur i utlandet.
- Stimulere til profesjonalisering og nettverksdannelser i et globalt marked og sikre vilkår for kultureksport
- Være deltakende i internasjonale nettverksorganisasjoner og i kulturelle internasjonale begivenheter for å synliggjøre, promotere og skape nye arenaer for kunst- og kulturaktører i Bergen.

Reiseliv, opplevelse og Bergen som vertskaps by

Bergen er en vakker by høyt rangert som besøksmål og som attraktiv by både å bo og arbeide i. Byens beliggenhet blant fjell og fjorder, byens arkitektur, bebyggelse og ikke minst et mangfoldig, nyskapende og anerkjent helårlig kulturtilbud skaper et internasjonalt omdømme, som få andre byer kan måles mot. Bergen «gateway to the fjords» og omlandets kommuner kan sammen med Bergen bidra til innholdsproduksjon og opplevelser.

Bergensregionen skal videreutvikles som et ledende internasjonalt reisemål, tuftet på et kulturtilbud og opplevelser av høy kvalitet. Byens komparative fortrinn og særpreg innenfor både kultur og natur skal ligge til grunn for satsingen som internasjonal vertsby.

Under mottoet «Powered by Nature» får turister en enestående opplevelse av å være del av fjordlandskapet.

Bergensk kultur er viktige besøksmål. Kulturminner, museer og store og små festivaler trekker til seg internasjonale besøkende og omtale. Presse og ekspertbesøk sikrer internasjonalt synlighet som i tillegg til turisme også skaper internasjonal identitet og synlighet til fordel for hele næringslivet.

Satsingen på større idrettsarrangement som sykkel-VM i 2017 og andre internasjonale mesterskap bidrar likeledes til synliggjøring av byen og regionen gjennom internasjonal mediedekning og skaper grunnlag for økt reiseliv og bredde i opplevelsesnæringene i regionen. Mediesektoren bringer internasjonale begivenheter, utvikling og samfunnsfortellinger raskt på tvers av landegrensene og Bergen blir en naturlig del av et verdensbilde.

Sterke, robuste, fremtidsrettede og nyskapende kompetansemiljø innen mange fagfelt, høye ambisjoner om europeisk og global posisjonering hos ulike lokale og regionale samfunnsaktører og bransjer, bidrar til en uttrykt vilje til å utvikle Bergen som internasjonal vertsby. Bergen ønsker å være en vibrerende by full av opplevelser og markante begivenheter innenfor både idrett, kultur og folkeliv, og da er det avgjørende at byen evner å ta initiativ, planlegge og å gjennomføre og legge til rette for de henvendelser som kommer. Å være en vekstarena handler om byens evne til å omstille seg, finne fleksible løsninger og stå samlet om ulike satsinger. Her vil både det offentlige, frivilligheten, kultur, idrett og næringslivet spille en rolle. Byen kan vises frem på mange nye måter, fremstå som en internasjonal metropol og slik sette byen på en internasjonal begivenhetskalendar. Det viktige er at slike begivenheter tar utgangspunkt i bergensregionens fortinn og særegenheter for slik å skape vekst og bærekraft gjennom de ulike satsinger.

Strategier:

- Byens særpreget, historie, kunstneriske innholdsproduksjon og autensitet, samt å styrke byens posisjon som innfallsport til Fjord-Norge, skal legges til grunn for videre utvikling av reiselivsnæringen.
- Styrke og videreutvikle digitale produksjoner og digitale løsninger i presentasjon og informasjon av Kulturbyen Bergen.
- Bidra til å skape møtepunkter for fellessatsinger i nye markeder der reiselivsbransjen, kunst- og kulturlivet og næringslivet finner det interessant for vekst og utvikling.
- Være pådriver for en byarena/messehall for de virkelig store konferansene, messene, konsertene, mesterskapene etc.
- Arbeide for flere direkte fly- og fergeruter mellom Bergen og utlandet.

Bergen mot 2020

Hardt og målrettet arbeid i samarbeid med byens mange sterke og kompetente miljøer vil gi bergensregionen en merkbar posisjon internasjonalt. Med utgangspunkt i internasjonalt anerkjente utdanningsmiljøer, fremragende forskning, et kunst- og kulturliv med relevans internasjonalt og et innovativt og fremtidsrettet næringsmiljø innen flere områder, vil Bergen kunne ta nye internasjonale posisjoner.

I realisering av fremtidsvisjonen Bergen, en innovativ, kompetent og internasjonalt anerkjent byregion er samspill, konkurranse og gjensidig utfyllende virksomheter viktig for å styrke den internasjonale konkurranseevnen. Det viktigste er kanskje likevel å huske på at all kunst og kultur er lokal før den blir internasjonal, og at internasjonaliseringen av norsk næringsliv begynner på hjemmemarkedet. Gode rammevilkår lokalt er grunnleggende for internasjonal vekst og ønsket utvikling.

Eller som Henry Ford sa det:

Å komme sammen er begynnelsen. Å holde sammen er framgang. Å arbeide sammen er suksess.

Vedleggsdel

1. Nasjonale meldinger og satsinger med betydning for Bergensregionens internasjonale arbeid
2. Regionale og lokale strategier og planer for internasjonale arbeid
3. Oppsummert kartlegging av internasjonalt arbeid i byrådsavdelingene
4. Rammeprogram og støtteordninger for internasjonalt arbeid – partnerskapsarbeid

1. Nasjonale meldinger og satsinger med betydning for Bergensregionens internasjonale arbeid

Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi -Stortingsmelding nr 10 (2008-2009)

Stortingsmeldingen om næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi (St.meld. 10 (2008-2009)) følges nå opp på mange arenaer både hjemme og ute. I tillegg til å være et uttrykk for norsk politikk på området, er den blitt karakterisert som en helhetlig og god innføring til feltet. Norske utenriksstasjoner

har laget informasjonssider om næringslivets samfunnsansvar i sine respektive land. Her kan norske selskaper som skal etablere seg finne nyttig informasjon om blant annet menneskerettigheter, arbeidsstandarder, miljøkrav og korrupsjonsrisiko.

Stortingsmelding nr. 19 Regjeringens internasjonale kulturinnsats (2012-2013)

Melding omhandler den kulturpolitiske betydning av internasjonaliseringen av norsk kulturliv, kulturens utviklingspolitiske betydning og kulturens utenrikspolitiske betydning. Samspillet over landegrensene mellom ulike kulturetninger og kulturuttrykk skaper krysningspunkter og møteplasser som utgangspunkt for fornyelse og gjensidig berikelse. Med den teknologiske utviklingen mangedobles denne internasjonale kontaktflaten og åpner for nye kanaler for meningsutveksling og brytninger mellom holdninger. Men det skaper i seg selv et behov for mer forståelse, slik at man er i stand til å tolke på tvers av tradisjoner og kulturer.

Meld. St. 5 (2012–2013) EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU

Meld. nr. 5 er en melding om sentrale prioriteringer og virkemidler i norsk europapolitikk. Meldingens hovedformål er å bidra til en god forvaltning av avtaleverket med EU. Å sikre en god oppfølging av avtaleverket, herunder best mulig bruk av handlingsrommet, er ikke minst viktig i lys av de omfattende endringene som EU har gjennomgått i de senere år. Dette gjelder både utvidelser av EU med en rekke nye medlemsland, nytt traktatverk, nye arbeidsformer og senest endringer som følge av den økonomiske krisen i Europa.

Meld. St. 33 (2011–2012) -Norge og FN: Felles framtid, felles løsninger

I en verden som blir mer og mer sammenvevd er det viktig at det internasjonale regelverket utvikles i takt med økende samkvem over landegrensene og nye globale utfordringer. FN som en global arena er særs viktig for utvikling av den internasjonale rettsorden og normer for samhandling mellom stater. Utdrag av FN paktens artikkel 1: «internasjonalt samarbeid om løsningen av internasjonale problemer av økonomisk, sosial, kulturell eller humanitær art, og for å fremme og oppmuntre respekt for menneskerettighetene og grunnleggende friheter for alle uten hensyn til rase, kjønn, språk eller religion».

FORSKNINGSBAROMETERET - MED TRYKK PÅ NORSK FORSKNING

Forskningsbarometeret er Kunnskapsdepartementets nettside om forskning og innovasjon. Barometeret oppdateres årlig og fungerer som en inngangsport til statistikk om forskning og innovasjon. Hvert år velges noen tema ut for utvidet omtale, og i 2013 er temakapitlene *Forskning og utvikling i næringslivet* og *Internasjonalisering av forskning*. Særlig viktig er deltakelse i EU's syvende rammeprogram Horisont 2020, som kan gi mulighet for norsk og regionalt forskningssamarbeid med Europa.

Kunnskapsdepartementet

Kunnskapsdepartementet (KD) er en stadig mer aktiv part i internasjonalt samarbeid innenfor områdene barnehage, utdanning og forskning. Den internasjonale satsingen skal bidra til globale fellesløsninger og til å styrke vår egen kunnskaps- og kompetanseutvikling.

Kunnskapsdepartementet arbeider målrettet for å gjøre Norge kjent som en kunnskapsnasjon og attraktiv samarbeidspartner. Norge samarbeider om utdanning og forskning innenfor EU/EØS, Europarådet, Nordisk Ministerråd, OECD og UNESCO og med enkeltland. Betydningen av internasjonalt samarbeid innenfor KDs ansvarsområder understrekes i en rekke stortingsmeldinger, herunder forskningsmeldingen og internasjonaliseringsmeldingen.

Statens rammebetingelser for forskning:

Regjeringen stimulerer til internasjonalt forskningssamarbeid ved å dekke kontingentene for multilaterale forskningsprogrammer, særlig EUs rammeprogrammer, gjennom nasjonale programmer og andre virkemidler i regi av Forskningsrådet og gjennom grunnfinansieringen av de offentlige institusjonene som utfører forskning.

<https://www.regjeringen.no/nb/tema/energi/fornybar-energi/Energimeldingen/id2008252/> - om arbeidet med energimeldingen 2015.

2. Regionale og lokale strategier og planer for internasjonale arbeid

Hordaland fylkeskommunes internasjonale strategi for periode

Internasjonalt arbeid skal være en integrert del av Hordaland fylkeskommune sin innsats for å utvikle hordalandssamfunnet. Arbeidet skal være knytt til fylkeskommunens oppgaver – kultur, samferdsel, regional utvikling, opplæring og helse.

Hordaland fylkeskommune skal og bidra i internasjonalt samarbeid på regionalt nivå for å løse globale utfordringer, herunder utfordringer knyttet til klima, transport, demografiske endringer og sosial inkludering.

Hordaland fylkeskommune skal ha et aktivt samarbeid med sentrale aktører i det internasjonale arbeidet såsom kommunene, kompetanseinstitusjonene og næringslivet, samt institusjoner og organisasjoner.

Målet for det internasjonale arbeidet er å bidra til:

- A. En bærekraftig utvikling av Hordaland som en attraktiv og konkurransedyktig region.
- B. At ungdom får internasjonal kompetanse, erfaring og medansvar

Vest-Norges Brusselkontor

Vest-Norges Brusselkontor er ett av Norges seks regionskontorer i Brussel. Kontoret har som visjon å være et effektivt, lett tilgjengelig, kjent og nyttig redskap til å fremme Foreningen Vest-Norges Brusselkontors interesser og å markere Vest-Norge som en region med felles økonomiske og kulturelle bånd. Vest-Norges Brusselkontor skal ivareta medlemmenes interesser og den agendaen de til en hver tid fastsetter for arbeidet. Våren 2014 gjennomføres det et utvidet strategisk arbeid i VNB, der man gjennomgår de fremtidige satsingene innen kontorets tjenesteområder.

Handlingsplan for UiBs internasjonale virksomhet slår fast at det har som mål å posisjonere seg ytterligere som et internasjonalt anerkjent forskningsuniversitet som satser målrettet på fremragende, fri og grunnleggende forskning.

Universitetet i Bergen er involvert i omfattende internasjonalt samarbeid og har bilaterale avtaler med universiteter, forskningsinstitusjoner og faglige kompetansemiljøer i alle deler av verden. Mobilitet og utveksling er viktig for å opprettholde og videreutvikle en internasjonal profil. Universitetet i Bergen oppfordrer derfor både studenter og ansatte til forsknings- og studieopphold i utlandet, samtidig som fakulteter og institutter åpner sine dører for internasjonale besøkende.

Norges Handelshøyskole (NHH) har gjennom et tiårig program frem til 2021 satt seg mål om å være en handelshøyskole på europatoppen. Dette gjelder innenfor søkning til heltidsstudier på bachelor og masternivå, når det gjelder markedsposisjon for executive- programmer, når det gjelder kvalitet og internasjonalt gjennomslag for økonomisk forskning, og når det gjelder samarbeid med næringsliv og myndigheter.

Hordaland Fylke regional næringsplan 2013-2017
Strategisk Næringsplan for Bergensregionen 2010 – 2014, evt. ny plan for 2015-2020.
Bergen Reiselivslag – strategi og markedsplan 2013-2015

Bergen kommune

Plan for internasjonal kunst og kulturutveksling 2011-2015, vedtatt av bystyret 29.11.10, setter mål for kommunens internasjonale kunst- og kulturpolitikk uavhengig av sjanger. Under parolen «Bergen til verden» og «Verden til Bergen» skal planen bidra til å synliggjøre byens kunstmiljøer, øke deres kompetanse og nettverksvirksomhet, samt gi inspirasjon til videreutvikling på kunstens premisser.

Sjøtransportstrategi for Bergen 2013 – 2020, vedtatt av bystyret 30. 10. 13.
Bergen har et naturlig geografisk fortrinn for å være en sjøfartsby i verdensklasse med strategisk beliggenhet til havet og transportårene på sjøen. Regionens fortrinn er den kompetansen som forvaltes i en komplett maritim klynge, med konkurransedyktige bedrifter i alle deler av den maritime verdikjeden.

3. Oppsummert kartlegging av internasjonalt arbeid i byrådsavdelingene

Byrådsleders avdeling BLED betaler kommunes medlemskontingent til Eurocities, UBC og er kommunes kontaktpunkt til disse nettverksorganisasjonene. Likeledes har BLED vært kontaktpunkt for Hansabysamarbeidet og bidrar til vedlikehold av www.hanse.org. Og har hatt ansvar for å koordinere Bergens deltakelse i årlige Hansabydager og reiselivsprosjekt. BLED er og Bergen kommunes kontakt til Vest-Norges Brusselkontor og bistår byrådsleder som leder av styret sammen med direktør kontoret. BLED har organisert studieturer for politisk og administrativt ansatte herunder i forbindelse med Open Days. I tillegg deltar representant fra avdelingen i ressursforum og som observatør i alle styremøter. BLED tilrettelegger møter på politisk nivå hvert andre år med vennskapsbyene Århus, Gøteborg og Åbo. Sammen med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, er Bergen Brannvesen representert i Nordisk RITS (Redning Innsats til Sjø) samarbeidet, som er et beredskapsarbeid basert på NORED avtalen.

BFEE har i hovedsak samarbeid med nordisk vennskapsbyer om konferanse om likestilling, som inkluderer mangfoldsperspektivet. Hver kommune dekker sine utgifter.

Innenfor sikkerhetsområdet er byrådsavdelingen medlem av European Network and Information Security Agency og har nylig foreslått medlemskap i en internasjonal organisasjon Transparency Norge (International) om korrupsjonsforebyggende arbeid.

HR-bemanning/yrkesopplæring har lærlinger som er på praksisopphold i Spania, som en del av sin læretid. Hver høst deltar 3 helsefaglærlinger og 3 barne- og ungdomsarbeider lærlinger, i et praksisopphold i 4 måneder.

I forhold til Vest-Norges Brusselkontor har BFEE deltaker(e) på Bergen kommunes årlige studieturer.

BKNI er medlem av Eurocities både i Culture Forum og Economic Development Forum. Særlig aktiv deltakelse i Culture Forum, der det er fagutvikling gjennom skriftlige innspill og gruppearbeid. Videre deltar seksjon for kunst og kultur i ITEM (International Network for Contemporary Performing Arts) der seksjonen er assosiert medlem. BKNI er òg medlem av Les Rencontres og i Union of Baltic Cities. Biblioteket er medlem i den internasjonale bibliotekorganisasjonen IFLA (International Federation of Library Associations) IFLA er den verdensomspennende organisasjonen for bibliotek. Det arrangeres en årlig konferanse rundt om i verden med ca. 4000 delegater. Biblioteksjefen er valgt inn som Standing Committee Member i seksjonen for Public Libraries.

Bergen Byarkiv er medlem i ICA – International Congress on Archives. Dette er den store sentrale verdensomspennende organisasjonen for arkivarer og Byarkivet har et såkalt C-medlemskap, dvs medlem som arkivinstitusjon.

Byarkivar var inntil nyttår leder for Den norske komiteen for verdens hukommelse. Dette er den nasjonale avleggeren av Memory of the World, som er et program under UNESCO. Den jobber for å fokusere på dokumentarven.

Samarbeid med Norden skjer gjennom vennskapsbymøter/-konferanser både på fritids, idretts og kulturfeltet og innenfor nærings- og byutviklingsområdet. I tillegg er det et engasjement i forhold til nettverket av baltiske byer UBC gjennom sporadisk deltakelse i konferanser og gjennom artikler til medlemsbladet.

Angående Vest-Norges Brusselkontor har det vært deltakelse i studieturer.

I **BHO** deltar etat for helsetjenester i Norges satsning med Russland gjennom et bilateralt samarbeid med Kaliningrad. Samarbeidet er finansiert gjennom “The Cooperation Programme on Health and Related Social Issues in the Barents Euro– Region and the Northern Dimension Partnership in Public health and Social Well-Being”.

I forhold til Vest-Norges Brusselkontor opplyses om flyt av informasjon.

I **BBY** deltar VA-etaten i IWA og NORDIWA (International Water Association); <http://www.iw ahq.org>, SSTT (Scandinavian Society for Trenchless Technology); www.sstt.no og Eureau (gjennom Norsk Vann); <http://eureau.org/>. VA-etaten er engasjert i form av deltagelse i drift av organisasjonene og i samarbeidsprosjekter, som gjennomføres av de aktuelle organisasjoner i større og mindre grad. Fagdirektør i VA etaten er leder av den norske nasjonalkomiteen i IWA, og deltar i foreningens besluttende organer (Governing Assembly mm).

VA-etaten deltar i EU-prosjektet Camino sammen med Klimaavdelingen og deltok inntil 2013 i EU-prosjektet MARE sammen med Klimaavdelingen.

BBY har deltatt på studietur i regi av Vest-Norges Brusselkontor

BBS er et aktivt samarbeid med nordiske byer herunder lærerkonferanse/Internordisk leirskole i Norden og Lærerutveksling med Seattle. Grunnskolen har i hovedsak et internordisk samarbeid med nordiske vennskapsbyer, Göteborg, Århus og Åbo bl.a. en internordisk leirskole. Grunnskoler deltar i ulike programmer innenfor EØS-området, eksempelvis gjennom Comenius-programmet. Mange skoler i Bergen har direkte kontakt med skoler i utlandet, blant annet i Afrika og Sør-Amerika, bidrar med bistand, utveksling etc.

Byrådsavdelingen har ikke hatt kontakt med Vest-Norges Brusselkontor.

BSBO er aktiv i internasjonalt samarbeid i flere organisasjoner. En representant for avdelingen er med i styret i «I storbyens hjerte og smerte» som er en stor nordisk storbykonferanse om forebyggende arbeid blant barn og unge. Avdelingen er også aktiv i organisasjonen European Cities Against Drugs (ECAD) som er en europeisk nettverk av 250 byer som jobber for et narkotikafritt Europa. BSBO samordner Bergen kommune sitt medlemskap i Intercultural cities. Dette er et program som er ledet av Europarådet og jobber for å identifisere gode løsninger for å klare å bruke det kulturelle mangfoldet til å få til en positiv utvikling i byene. Grønn etat er også aktive i International organisation of park and recreational activity (IFPRA). Dette er en internasjonal organisasjon som jobber for å fremme bærekraftige bymiljøer som parker og åpne byrom.

En av medarbeiderne ved BSBO er leder for den norske delen av World Association for psychosocial rehabilitation (WAPR). Dette er en verdensomspennende organisasjon der fagfolk, brukere og pårørende jobber sammen for å utvikle samfunnsbaserte og brukerorienterte tjenester for personer med psykiske lidelser. BSBO er også med i Rainbow cities network som er et europeisk nettverk med byer som fører en aktiv LHBT-politikk. I tillegg til dette har BSBO sammen med Ungdommens bystyre i 2014 og 2015 fått EØS-midler til et samarbeidsprosjekt med en romfolk-organisasjon i Romania om utveksling og

samfunnsbygging.

4. Rammeprogram og støtteordninger for internasjonalt arbeid – partnerskapsarbeid

I forbindelse med arbeidet med en internasjonal strategi for Bergen kommune er det utarbeidet en oversikt over ulike tilskuddsordninger med relevans for de fem fokusområdene for strategien:

- Kunnskap og utdanning fra grunnskole til høyere utdanning
- Forskning og utviklingsarbeid
- Kunst og kultur
- De prioriterte næringer i strategisk næringsplan (energinæring; maritime næringer; marin næring; opplevelser, kultur og reiseliv; media og kulturbasert næring)
- Bergen som internasjonal vertsby

1. Kunnskap og utdanning fra grunnskole til høyere utdanning

Det finnes en lang rekke tilskuddsordninger med et internasjonalt fokus innenfor utdanning. Formålet med ordningene er å oppmuntre til internasjonal utveksling for elever, ansatte i skoleverket, academia, osv. helt fra grunnskolen og til avsluttet høyere utdanning/forskerutdanning.

SIU (Senter for internasjonalisering av utdanning) er et nasjonalt kompetansesenter med kontor i Bergen. SIU har som mål å fremme internasjonalt samarbeid gjennom hele utdanningsforløpet og er et statlig forvaltningsorgan under Kunnskapsdepartementet.

Mål for internasjonalisering av grunnskolen er at dette skal bidra til økt kunnskap om kunnskap og kultur, pedagogisk utvikling, økt motivasjon for læring og økt refleksjon rundt demokratiske verdier og internasjonalt medansvar.

Innenfor grunnskolen forvalter SIU følgende ordninger:

- Comenius: EUs program for utdannings samarbeid for barnehager, grunnskolen, videregående opplæring og lærerutdanning i Europa
- eTwinning: Europakommisjonens program for digitalt utdannings samarbeid.
- UNESCO Associated Schools Projects Network (ASP): Tilbyr nye kontakter, samarbeid og undervisningsideer
- Comenius Regio: Gir utdanningsmyndigheter, skoler og institusjoner i Norge mulighet til å samarbeide med Europeiske regioner om felles utfordringer

Videregående opplæring

Innenfor videregående opplæring er det mulighet for tilskudd og deltakelse i de samme programmene som innenfor grunnskolen, men i tillegg kommer også følgende programmer:

- Leonardo da Vinci: Leonardo-programmet gir støtte til utplassering av elever og lærlinger i ulike bedrifter. Faglærere, instruktører og rådgivere kan søke støtte til hospitering.
- Roving Scholars: Amerikanske gjesteforelesere holder foredrag for lærere og besøker klasser i hele landet.

Universitetet i Bergen har som mål at 30% av studentene skal gjennomføre et utenlandsopphold som del av sin utdanning. UiB har bilaterale samarbeidsavtaler med utdanningsinstitusjoner i alle verdensdeler og samarbeider også med norske studiesentre i Russland, UK, Tyskland, Hellas, Kroatia og Frankrike, samt nordiske sentre i Sør-Afrika, Kina og India. I tillegg til lån og stipend fra Lånekassen, kan studenter ved UiB søke universitetet om støtte til reise og opphold i forbindelse med studieturer og utenlandsopphold (varierer fra fakultet til fakultet).

UiB legger også vekt på at akademisk ansatte og stipendiater skal ha gode muligheter til å reise ut og drive forskning innen sine felt i utlandet. Det finnes flere finansieringsmuligheter for disse to gruppene, blant annet Meltzerfondet og Fulbright-scholarships, midler fra Norsk Forskningsråd og NordForsk Grant Scheme.

UiB deltar i fem ulike Erasmus Mundus-program og flere andre fellesgrader og felles studieprogram. Målet er å tilby fremragende internasjonale program innenfor utvalgte fagområder hvor studentene får en unik mulighet til å bo og lære i ulike land.

Særlige satsingsområder for internasjonalt arbeid ved UiB er maritim forskning og utviklingsrelatert forskning. UiB er blant annet hovedpartner i Bergen Marine Forskningsklynge.

Erasmus+ er EUs nye utdanningsprogram, gjeldende fra 1. januar 2014. Det nye programmet vil omfatte alle utdanningsprogrammene i EU. Norge deltar i programmet og det kan søkes om midler til internasjonale samarbeidsprosjekter. Hele programperioden 2014-2020 har en økonomisk ramme på 14,7 milliarder Euro.

Nordplus er Nordisk Ministerråds program for livslang læring og gir økonomisk støtte til mange ulike typer utdannings samarbeid innenfor de åtte nordiske og baltiske deltakerlandene. Nordplus retter seg mot institusjoner og organisasjoner i deltakerlandene, som hovedsakelig arbeider innenfor feltet utdanning og livslang læring. Enkeltpersoner kan ikke søke støtte direkte fra Nordplus, men kan delta i aktiviteter og få støtte gjennom en organisasjon eller institusjon.

2. Forsknings og utviklingsarbeid

Bergen har i dag et aktivt og mangfoldig forskningsmiljø, med stor vitenskaplig tyngde. UiB og de andre utdanningsinstitusjonene er aktive i forskningsprogrammer og flere av de spesialiserte miljøene i Bergen er ledende i internasjonal målestokk. Flere store arbeidsplasser ansetter forskere fra over 50 ulike land i byen. Bergen er spesielt ledende innen forskning på marine miljø og maritim virksomhet.

Horizon 2020 (Horisont 2020 på norsk) er EUs nye rammeprogram for forskningsarbeid og trer i kraft fra 1. januar 2014. Programmet har en økonomisk ramme på 15 milliarder Euro for den første 2-årsperioden. Horisont 2020 vil bidra til å løse de største felles utfordringene som innbyggerne i EU og resten av verden står overfor; såkalte samfunnsutfordringer. Målet er å løse disse utfordringene sammen ved hjelp av felles innsats fra ulike fagdisipliner og samarbeid mellom private og offentlige aktører. Det vil derfor bli mye viktigere mer tverrsektorielt samarbeid i Horisont 2020 enn i tidligere EU-programmer. Arbeidsformen vil ha utfordringen som skal løses i fokus, snarere enn definerte ønskede resultater. Derfor vil også utlysningene være mer åpne enn tidligere og dekke hele kjeden aktiviteter fra grunnforskning til markedsintroduksjon.

Forskningsrådets store satsinger og flere andre programmer utlyser midler til internasjonalt forskningssamarbeid. En del av disse inngår i ERA-net; europeisk koordinering av utlysninger fra nasjonale programmer; og bilaterale samarbeid. I tillegg kommer strategiske utlysninger i Forskningsrådet på områder der vi særlig ønsker å fremme internasjonalt samarbeid innenfor forskning. Forskningsrådet administrerer og/eller formidler informasjon om følgende internasjonale ordninger:

- **JPI-programmer (Joint Programming Initiatives):** Europeiske fellesprogrammer kobler sammen nasjonale forskningsprogrammer for å oppnå synergieffekter som man hittil ikke har fått til gjennom rammeprogrammene. Landene som ønsker det, inngår forpliktende samarbeid om forskning gjennom JPI-programmene. Landene finansierer selv sin andel av deltakelsen, gjennom eksisterende nasjonale forskningsprogrammer. Norge har fått ansvaret for å lede sekretariatsfunksjonen for det bredt anlagte marine og maritime programsamarbeidet “Sunne og produktive sjøer og hav”.
- **Internasjonale stipend (IS):** IS tilbyr stipender til studenter og forskere som ønsker et faglig opphold i utlandet. Aktivitetene omfatter både personlige stipender og støtte til mobilitet og nettverksbygging mellom Norge og andre land. Det er også mulig for utenlandske forskere å søke om stipend til opphold i Norge.
- **Marie Curie Actions:** Inngår som en del av EUs rammeprogram (fra 2014 Horisont 2020) MCA er stipender som er tilgjengelig for stipendiater og forskere fra Europa uavhengig av fagfelt og nasjonalitet. Forskningsrådet tilbyr toppfinansiering for Marie Curie-kandidater gjennom egne midler.
- **EUREKA** er det europeiske nettverket for næringsrettet forskning og utvikling. Det er bedriftene som sitter i førersetet i prosjektene der bedrifter og forskningsinstitusjoner i minst to land samarbeider.
- **EØS-midler:** Norge har bilateralt forskningssamarbeid med seks land, finansiert gjennom EØS-midlene: Estland, Latvia, Polen, Tsjekkia, Ungarn og Romania. Tilskudd til forskningssamarbeid lyses ut gjennom Forskningsrådet.

Nordisk ministerråd har etablert to bevilgende organer, NordForsk (forskning) og NICE (innovasjon). Formålet er å utvikle Norden til en ledende region for forskning og innovasjon på områder der nordisk samarbeid gir merverdi, mer tyngde og bedre internasjonal konkurransevne.

3. Kunst og kultur

I tillegg til Bergen kommunes egne ordninger for internasjonal kunst- og kulturveksling, har byens kulturaktører mulighet til å søke midler til internasjonale prosjekter og samarbeid gjennom følgende instanser:

- **STIKK-midler:** støtteordning for internasjonalt kunst- og kultursamarbeid som forvaltes av DU og KUD. Gjelder for fagfeltene musikk, scenekunst, visuell kunst, kunsthåndverk og design og arkitektur.
- **EØS-midler** forvaltes av Norsk Kulturråd. Tilskudd til kulturutvekslingsprogrammer i Latvia, Litauen, Polen, Portugal, Romania og Tsjekkia Norske kulturaktører kan også være med på bilaterale prosjekter med mottakerlandene Bulgaria, Slovakia, Spania og Ungarn.

- **EUs Creative Europe 2014-2020** (Kreativt Europa på norsk) Norge deltar i EUs nye kulturprogram for 2014-2020. Den økonomiske rammen for planperioden er på 1,46 milliarder Euro. Kreativt Europa har et delprogram for kunst- og kultur og et delprogram for TV, film og spill. Kulturrådet har ansvaret for å informere og veiledede norske aktører om programmet for kunst og kultur, mens Norsk filminstitutt har ansvaret for å informere og veilede norske aktører om programmet for TV, film og spill.
- **Kulturkontakt Nord** er en organisasjon under Nordisk Ministerråd. Organisasjonen jobber med Norden som sin plattform og forvalter fire nordiske tilskuddprogram: Kultur- og kunstprogrammet, Nordisk-baltisk mobilitetsprogram, KreaNord og Nordbruk.

4. Næring

De prioriterte områdene i Bergen kommunes strategiske næringsplan er energinæring; maritime næringer; marin næring; opplevelser, kultur og reiseliv; media og kulturbasert næring. Aktuelle programmer for tilskudd er:

- **Innovasjon Norge:** Tilbyr en rekke tilskudd i form av innovasjonslån, medfinansiering, lavrisikolån og etablerertilskudd. Tilbyr også veiledning til bedrifter i forbindelse med etablering i utlandet, internasjonalt samarbeid og EØS-midler, for å nevne noen.
- **EØS-midler:** Det er lagt til rette for at norske frivillige organisasjoner, bedrifter, forskningsinstitusjoner, offentlige etater og andre kan delta i programmer og prosjekter. En rekke norske fagetater og institusjoner er engasjert som samarbeidspartnere i hele 80 av de 146 ulike programmene som gjennomføres. Under de fleste programmene lyses det ut støtte til prosjekter. Det er hvert enkelt prosjekt som til sammen skal bidra til å nå de overordnede målsettingene for EØS-midlene. Det er et mål at norske aktører involveres som samarbeidspartnere der det er relevant.
- **EU-midler:** Horizon 2020 er EUs nye program for innovasjon og forskning. Programmet trådte i kraft fra 1. januar 2014.